

География

**Дүниежүзіне жалпы шолу.
ТМД елдері**

Жалпы білім беретін мектептің
жаратылыстану-математика бағытындағы
10-сыныбына арналған оқулық

Өңделіп, толықтырылған екінші басылымы

*Қазақстан Республикасының Білім және ғылым
министрлігі бекіткен*

Алматы “Мектеп” 2010

УДК 373.167.1(075.3)

ББК 26.8я72

Г31

Авторлары:

Ө. Бейсенова, К. Каймулдинова, С. Әбілмәжінова, Қ. Баймырзаев, Ж. Достай

Жалпы редакциясын басқарған география ғылымдарының
докторы, профессор А. Медеу.

Ө. Бейсенова — кіріспені, 1, 3—5, 6-тақырыптарды; К. Каймулдинова — 8, 10—12, 15, 17—
19, 21-тақырыптарды; С. Әбілмәжінова — 2, 7, 13, 14—17, 22-тақырыптарды;
Қ. Баймырзаев — § 54-ті; Ж. Достай — 9-тақырыпты жазды.

Шартты белгілер:

* — күрделендірілген тапсырмалар

— интернет жүйесімен жұмыс істеуге арналған тапсырмалар

— қосымша ақпарат көздері

— өз бетімен жасалатын жұмыстар

Georg-Eckert-Institut
für internationale
Schulbuchforschung
Braunachweig
- Bibliothek -

2012/4080

Г31 **География: Дүниежүзіне жалпы шолу. ТМД елдері. Жалпы білім**
беретін мектептің жаратылыстану-математика бағытындағы 10-сыныбына
арналған оқулық/ Ө. Бейсенова, К. Каймулдинова, С. Әбілмәжінова, т.б. —
Өнд., толықт. 2-бас. — Алматы: Мектеп, 2010. — 304 б., сур.

ISBN 978—601—293—170—9

Г $\frac{4306021000-061}{404(05)-10}$ 107(1)—10

УДК 373.167.1(075.3)
ББК 26.8я72

© Бейсенова Ө., Каймулдинова К.,
Әбілмәжінова С., Баймырзаев Қ.,
Достай Ж., 2006

© Сәдуақасов А., мұқабаның
безендірілуі, 2006

© “Мектеп” баспасы, көркем безен-
дірілуі, 2010

Барлық құқықтары қорғалған
Басылымның мүлдіктік құқықтары
“Мектеп” баспасына тиесілі

ISBN 978—601—293—170—9

К7
6-12
(2, 2010)10

МАЗМУНЫ

КІРІСПЕ	3
----------------------	----------

I бөлім. ЖАЛПЫ ГЕОГРАФИЯЛЫҚ ЗАҢДЫЛЫҚТАР

1-тақырып. ЖЕР ҒАЛАМШАР РЕТІНДЕ

§ 1. Жер туралы қысқаша мәліметтер	5
§ 2. Жердің құрылысы	9

2-тақырып. ЖЕРДІҢ КАРТАДА ВЕЙНЕЛЕНУІ

§ 3. Географиялық карталар және картография туралы жалпы мәліметтер	12
§ 4. Картографиялық проекциялар	18

3-тақырып. ЛИТОСФЕРА ЖӘНЕ ЖЕР ҚЫРТЫСЫ

§ 5. Жердің геологиялық тарихы. Тау жасалу кезеңдері	24
§ 6. Литосфера және оның даму заңдылықтары	30
§ 7. Жер бедерінің қалыптасу заңдылықтары	34

4-тақырып. АТМОСФЕРА ЖӘНЕ КЛИМАТ

§ 8. Атмосфера және оның қасиеттері	37
§ 9. Атмосфералық циркуляция	41
§ 10. Климат және оның жіктелуі	46

5-тақырып. ГИДРОСФЕРА

§ 11. Гидросфера және дүниежүзілік су ресурстары. Су айналымы	50
§ 12. Дүниежүзілік мұхит	53
§ 13. Құрлық сулары	58

6-тақырып. БИОСФЕРА

§ 14. Биосфера және Жердегі тіршілік	64
--	----

7-тақырып. ГЕОГРАФИЯЛЫҚ ҚАБЫҚ ЗАҢДЫЛЫҚТАРЫ

§ 15. Географиялық қабық және табиғат кешендері	68
§ 16. Географиялық белдеулер мен зоналар	72

II бөлім. ДҮНИЕЖҮЗІНІҢ ЖАЛПЫ СИПАТТАМАСЫ

8-тақырып. ДҮНИЕЖҮЗІНІҢ САЯСИ КАРТАСЫ. ТАРИХИ-ГЕОГРАФИЯЛЫҚ АЙМАҚТАР

§ 17. Дүниежүзінің саяси картасы	77
§ 18. Елдердің түрлері. Халықаралық ұйымдар	80
§ 19. Саяси география және геосаясат. Тарихи-географиялық аймақтар	85

9-тақырып. ДҮНИЕЖҮЗІНІҢ ТАБИҒАТ РЕСУРСТАРЫ

§ 20. Қоғам мен табиғаттың өзара әрекеттесуі	88
§ 21. Табиғат ресурстары және олардың түрлері	89
§ 22—23. Дүниежүзінің табиғат ресурстары	93

10-тақырып. ДҮНИЕЖҮЗІНІҢ ХАЛҚЫ

§ 24. Дүниежүзі халқының саны және ұдайы өсуі	102
§ 25. Халықтың жастық-жыныстық құрамы. Еңбек ресурстары	108
§ 26. Халықтың нәсілдік және ұлттық құрамы	113
§ 27. Халықтың тілдік құрамы. Діндердің таралуы	118
§ 28. Халықтың тығыздығы, орналасу ерекшеліктері мен қозғалысы	124
§ 29. Қоныстану түрлері. Урбандалу	129

III бөлім. ДҮНИЕЖҮЗІЛІК ШАРУАШЫЛЫҚ

11-тақырып. ЖАЛПЫ ШОЛУ

§ 30. Дүниежүзілік шаруашылықтың қалыптасуы және оның құрылымы	134
§ 31. Ғылыми-техникалық революция және дүниежүзілік шаруашылықтың дамуы	138
§ 32. Дүниежүзілік шаруашылықтың аумақтық айырмашылықтары	142
§ 33. Дүниежүзі елдерін даму деңгейі бойынша топтастыру	145

12-тақырып. ДҮНИЕЖҮЗІЛІК ӨНЕРКӘСІП

§ 34. Өнеркәсіптің орналасу заңдылықтары. Отын-энергетикалық кешен	149
§ 35. Металлургия және машина жасау өнеркәсібі	155
§ 36. Өңдеуші өнеркәсіптің басқа салалары	159

13-тақырып. АУЫЛШАРУАШЫЛЫҚ ГЕОГРАФИЯСЫ

§ 37. Ауыл шаруашылығының жалпы сипаты	163
§ 38. Өсімдік шаруашылығының географиясы	168
§ 39. Мал шаруашылығы және балық шаруашылығы	173

14-тақырып. КӨЛК ЖӘНЕ БАЙЛАНЫС

§ 40. Көлік және байланыс географиясы	176
---	-----

15-тақырып. ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ЭКОНОМИКАЛЫҚ БАЙЛАНЫСТАР

§ 41. Қазіргі заманғы шаруашылық байланыстары. Сыртқы сауда	180
§ 42. Халықаралық қаржы-қаражат жүйесі	186
§ 43. Халықаралық туризм. Халықаралық экономикалық ынтымақтастық	190

IV бөлім. ТМД ЕЛДЕРІ

16-тақырып. ТМД ЕЛДЕРІНЕ ЖАЛПЫ ШОЛУ

§ 44. ТМД елдерінің ішкі және сыртқы экономикалық байланыстары	196
--	-----

17-тақырып. РЕСЕЙ ФЕДЕРАЦИЯСЫ

§ 45. Ресейдің экономикалық-географиялық жағдайы. Мемлекеттің қалыптасу тарихы ...	199
§ 46. Табиғат жағдайлары және табиғат ресурстары	202
§ 47. Халқы	205
§ 48. Ресей шаруашылығы. Өнеркәсібі	209
§ 49. Ауыл шаруашылығы және көлік географиясы	213
§ 50. Экономикалық аудандары мен сыртқы экономикалық байланыстары	220

18-тақырып. БЕЛАРУСЬ РЕСПУБЛИКАСЫ

§ 51. Беларусь Республикасы	227
-----------------------------------	-----

19-тақырып. УКРАИНА

§ 52. Мемлекеттік құрылымы. Табиғат жағдайлары мен ресурстары. Халқы	233
§ 53. Шаруашылығы. Ішкі айырмашылықтары	237

20-тақырып. МОЛДОВА РЕСПУБЛИКАСЫ

§ 54. Молдова	242
---------------------	-----

21-тақырып. ОРТА АЗИЯ ЕЛДЕРІ

§ 55. Өзбекстан Республикасы	245
§ 56. Қырғызстан Республикасы	250
§ 57. Түрікменстан Республикасы	255
§ 58. Тәжікстан Республикасы	260

22-тақырып. КАВКАЗ ЕЛДЕРІ

§ 59. Жалпы шолу	264
§ 60. Ішкі айырмашылықтары	268

ҚОСЫМШАЛАР	278
-------------------------	------------

НЕГІЗГІ ТҮСІНІКТЕР МЕН ҰҒЫМДАРДЫҢ ТІЗІМІ	297
---	------------

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР	300
---------------------------------------	------------